

VU Research Portal

Case note: Hoge Raad (Benoeming deskundige)

Borgers, M.J.

2015

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Borgers, M. J., (2015). *Case note: Hoge Raad (Benoeming deskundige)*, No. 323, No. ECLI:NL:HR:2014:2856, Sep 30, 2014. (Nederlandse jurisprudentie).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Annotatie NJ 2015, 323 (benoeming deskundige)

HR 30 september 2014, nr. 13/02509

M.J. Borgers

1. De deskundige in strafzaken heeft tot taak, zo volgt uit artikel 51i lid 1 Sv, om informatie te verstrekken over of onderzoek te doen op een terrein waarvan hij specifieke of bijzondere kennis bezit. Het verstrekken van informatie zal veelal nauw verbonden zijn met het doen van onderzoek. Wanneer er onderzoek wordt verricht, zal er immers worden gerapporteerd over de resultaten van het onderzoek en zullen die resultaten moeten worden geduid met het oog op de in de strafzaak te nemen beslissingen. Het is evenwel niet uitgesloten dat een deskundige volstaat met het verstrekken van informatie. De deskundige kan soms een nuttige rol spelen in een strafzaak wanneer hij uitsluitend rapporteert over in zijn vakgebied verworven kennis, dus zonder dat hij zich daartoe behoeft te verdiepen in bepaalde feiten en omstandigheden of analyses moet maken van aangetroffen materiaal. Zo zou een deskundige recente inzichten omtrent de relatie tussen een bepaalde sanctiemodaliteit en de kans op recidive kunnen toelichten. De situatie dat een deskundige volstaat met het verstrekken van informatie lijkt wel de uitzonderingssituatie te zijn. Doorgaans zal toch enigerlei vorm van onderzoek nodig zijn om een nuttige (en verantwoorde) bijdrage te kunnen leveren aan de strafzaak. Niettemin is het goed om het onderscheid tussen ‘onderzoek doen’ en ‘informatie verstrekken’ voor ogen te houden, omdat in het Wetboek van Strafvordering tot op zekere hoogte een dergelijke tweedeling is verwerkt doordat naast bepalingen omtrent het benoemen van deskundigen ook voorschriften worden verschaft omtrent het horen van deskundigen. De daaraan gekoppelde toepassingscriteria zijn niet geheel uniform.

2. In de hierboven afgedrukte zaak heeft de verdediging in de appelschriftuur het verzoek gedaan ‘een getuige-deskundige op het gebied van foto/beeldherkenning te doen horen’. Er staat wat er staat: een verzoek tot het *horen* van een deskundige, zij het dat in de appelschriftuur ook wordt gesproken van ‘de te benoemen/horen deskundige’. Tijdens het onderzoek ter terechtzitting spreekt de raadsman, blijkens de pleitnota alsmede het proces-verbaal van de zitting, van ‘het benoemen van een deskundige’, ten einde deze onderzoek te laten verrichten naar – kort gezegd – herkenningen door opsporingsambtenaren van de verdachte. Daarbij wordt die benoeming gepresenteerd als één van de onderzoekswensen die in de appelschriftuur is opgegeven. Het gerechtshof vat het verzoek van de verdediging op als een verzoek tot ‘het benoemen van een deskundige’. Dat verzoek wordt afgewezen.

De verdediging stelt zich in cassatie op het standpunt dat met de appelschriftuur een opgave is gedaan welke deskundige de verdachte ter terechtzitting wil doen oproepen en dat – nu kennelijk die deskundige in eerste aanleg niet is gehoord – daarmee een verzoek is gedaan dat, gegeven het bepaalde in artikel 410 lid 3 Sv, op grond van het criterium van het verdedigingsbelang had moeten worden beoordeeld. Het gerechtshof heeft dat, aldus de klacht van de verdachte, miskend door toepassing te geven aan het noodzakelijkheids criterium. De Hoge Raad oordeelt dat het gerechtshof het door de verdediging gedane verzoek ‘niet onbegrijpelijk’ heeft opgevat als een verzoek tot benoemen van een deskundige. Een dergelijk verzoek moet worden beoordeeld op de voet van artikel 316 Sv, zodat het ge-

rechtshof het juiste criterium heeft toegepast. Een beslissing van eenzelfde strekking in een vergelijkbare zaak treft men aan in HR 18 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3302.

Gaat het hier om een woordenspel? Krijgt de verdediging ongelijk omdat er geen loepzuiver onderscheid is gemaakt tussen het horen en het benoemen van een deskundige? Loopt het hier spaak omdat de Hoge Raad de duiding van het verzoek een feitelijke kwestie acht, zodat – nu de gegeven uitleg slechts ‘niet onbegrijpelijk’ is – het dubbeltje ook een andere kant op had kunnen vallen? Of zijn er hier meer substantiële redenen aanwezig om de beoordeling van het verzoek van de verdediging langs de lat van het noodzakelijkheids criterium te leggen?

3. Binnen het systeem van het Wetboek van Strafvordering neemt de *benoeming* van een deskundige een belangrijke plaats in. De algemene voorschriften ter zake van de deskundige in Titel IIIC van Boek I van dat wetboek gaan ervan uit dat een deskundige die in strafzaken optreedt, wordt benoemd door de officier van justitie, de rechter-commissaris (of de raadsheer-commissaris) dan wel – zo is sinds 1 januari 2013 ook mogelijk – de zittingsrechter. Door de benoeming van een deskundige treden tal van wettelijke voorschriften in werking met betrekking tot de verlening en de uitvoering van de opdracht, de verslaglegging, de rol van het deskundigenregister als ook de rechtspositie van de deskundige. In Titel IIIC heeft de *niet*-benoemde deskundige geen duidelijke plaats toegekend gekregen, ook al worden in de praktijk regelmatig deskundigen ingeschakeld zonder dat daartoe eerst benoeming plaatsvindt. Denk bijvoorbeeld aan deskundigen die (rechtstreeks) in opdracht van de verdediging hun werkzaamheden verrichten. Daarmee is uiteraard niet gezegd dat het aldus inschakelen van deskundigen niet zou zijn toegestaan (vgl. HR 12 juli 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP8821, *NJ* 2011/516 m.nt. J.M. Reijntjes). Maar waar de wet spreekt van het benoemen van deskundigen, gaat het om de beslissing van een daartoe bevoegde strafvorderlijke autoriteit om iemand in te schakelen die over specifieke of bijzondere kennis beschikt. Aan die persoon wordt een opdracht verleend, waarmee de verplichting ontstaat om over de resultaten – in principe – schriftelijk verslag uit te brengen (artikel 51i lid 3 Sv). In dat verslag wordt onder andere verantwoording afgelegd omtrent de toegepaste onderzoeksmethoden en de betrouwbaarheid van de resultaten (zie artikel 51l Sv). Mondelinge verslaglegging kan bij wijze van uitzondering worden toegestaan (artikel 51l lid 2 Sv). Het uitgangspunt is evenwel dat benoeming van een deskundige resulteert in een schriftelijk verslag van de bevindingen, dat onderdeel gaat uitmaken van de processtukken.

De wet rept op verschillende plaatsen van het *horen* van een deskundige. In algemene zin bepaalt artikel 51m Sv dat de rechter de deskundige kan horen. Dat blijkt ook uit de diverse bepalingen die zien op het oproepen van personen ter terechtzitting, zoals artikel 260 en 263 Sv. Dat deskundigen een vergelijkbare rol kunnen spelen als getuigen, in die zin dat beiden mondeling informatie overbrengen aan de zittingsrechter, blijkt ook uit de schakelbepaling van artikel 299 Sv. De op dit punt sterke gelijkheid tussen getuigen en deskundigen heeft ook tot gevolg dat de criteria ter zake van het horen van getuigen en deskundigen niet uiteenlopen. Dat komt bijvoorbeeld naar voren in het reeds genoemde artikel 410 lid 3 Sv. Naar de letter van de wet wordt het voor de beoordeling van het verzoek tot horen van een deskundige geldende criterium niet bepaald door het feit of men van doen heeft met een benoemde of niet-benoemde deskundige, of door het gegeven dat de desbetreffende deskundige wel of niet een schriftelijk verslag heeft uitgebracht. (Over de betekenis van artikel 315 lid 3 Sv kom ik aanstonds nog te spreken.) Maar geheel irrelevant lijken dergelijke omstandigheden niet te zijn voor de toepassing

van het ter zake van het verzoek geldende criterium. Wanneer reeds een verslag door de deskundige is uitgebracht, zal het vooral draaien om de relevantie van het stellen van vragen over en naar aanleiding van dat verslag. En wanneer een deskundige niet is benoemd en/of er (nog) geen verslag is uitgebracht, rijst de vraag of alvorens eventueel tot het horen wordt overgegaan, het niet is aangewezen de deskundige te benoemen en op te dragen (aanvullend) schriftelijk te rapporteren.

4. In het licht van het zojuist geschetste wettelijke stelsel laat de beslissing van de Hoge Raad in het hierboven afgedrukte arrest zich nader duiden. In deze zaak vindt het verzoek van de verdediging aanleiding in de bewijsoverwegingen van de rechtbank (in de zaken tegen medeverdachten) omtrent herkenningen. De verdediging wil dat een deskundige, te weten: een rechtspsycholoog, wordt ingeschakeld om zich uit te laten over die herkenningen. Naar het zich laat aanzien heeft een dergelijke deskundige niet eerder een rol gespeeld in deze zaak. Bij die stand van zaken rijst de vraag wat het nut is van het uitsluitend horen van een deskundige ter terechtzitting. Het lijkt redelijk te veronderstellen dat eerst een nuttige bijdrage aan de waarheidsvinding zal worden geleverd, wanneer de deskundige zich heeft kunnen verdiepen in het dossier en naar aanleiding daarvan nader onderzoek of (literatuur)studie heeft verricht. Daarvan uitgaande ligt veeleer benoeming als deskundige in de rede, waarbij naar aanleiding van het uitgebrachte schriftelijke verslag kan worden gezien of nog een verhoor ter terechtzitting is aangewezen. Bezien vanuit dit perspectief van het leveren van een – ook voor de verdachte – zinvolle bijdrage aan het strafproces, is het geenszins onredelijk om de niet consistent geformuleerde onderzoekswens van de verdediging op te vatten als een verzoek tot het benoemen van een deskundige en niet het (louter) horen van een deskundige ter terechtzitting. Dat men daarmee uitkomt bij het (strengere) noodzakelijkheids criterium en niet bij het (soepelere) criterium van het verdedigingsbelang, is een consequentie van het huidige wettelijke systeem. Tot een voor de verdachte nadelige resultaat behoeft dat niet te leiden, mits de rechter voor ogen houdt dat het bij zowel het benoemen als het horen van deskundigen in essentie gaat om de beoordeling van de relevantie van het verzoek voor de door de rechter te nemen beslissingen (al ware het natuurlijk beter wanneer dat de wet dat ook expliciet zo zou bepalen). Dat de relevantie van het benoemen van een deskundige in deze zaak niet werd gezien, hangt waarschijnlijk (mede) samen met de tamelijk summiere onderbouwing van het verzoek door de verdediging, in het bijzonder waar het gaat om de aan de deskundige te stellen vragen of te verlenen opdracht. Anders dan Spronken, *NbSr* 2014/239, zou ik uit het hierboven afgedrukte arrest dan ook niet willen afleiden dat de Hoge Raad zich (te) weinig gelegen laat liggen aan de uitgangspunten die in de rechtspraak van het EHRM worden gehanteerd ter zake van de inbreng van deskundigenbewijs door de verdediging. Enig beletsel om bij de toepassing van de criteria voor het benoemen of horen van deskundigen de eisen die artikel 6 EVRM stelt, te verdisconteren, ontwaar ik niet in dit arrest.

5. Een vraag is nog wel waarom de Hoge Raad in overweging 2.3 uitsluitend refereert aan artikel 316 Sv. Het benoemen van een deskundige kan inderdaad geschieden door de zaak in handen van de rechter-commissaris (of de raadsheer-commissaris) te stellen. Echter, sinds 1 januari 2013 bevat artikel 315 lid 3 Sv specifieke voorschriften omtrent de bevoegdheden van de zittingsrechter met betrekking tot het betrekken van deskundigen. Allereerst ziet deze bepaling op het horen van een nog niet op de terechtzitting gehoorde deskundige omtrent de door hem uitgebrachte rapportage. De beslissing daaromtrent geschiedt op basis van het noodzakelijkheids criterium. Voorts voorziet artikel 315 lid 3 Sv in de – voor-

heen niet bestaande – mogelijkheid dat de zittingsrechter, wanneer hij dat wenselijk acht, aan een nieuwe deskundige onderzoek opdraagt, hem daartoe benoemt en de opdracht verleent tot het uitbrengen van een schriftelijk verslag (zie hierover Haverkate, *E&R* 2014, p. 171). Strikt genomen noemt de wet geen criterium ten aanzien van verzoeken om op deze grondslag tot benoeming door de zittingsrechter over te gaan. Nu met betrekking tot de overige in artikel 315 en 316 Sv genoemde beslissingen het noodzakelijkheidscriterium geldt, ligt het voor de hand ervan uit te gaan dat zulks ook het geval is ten aanzien van de benoemingsbeslissing van de zittingsrechter (en dus dat de term ‘wenselijk’ in de tweede volzin van artikel 315 lid 3 Sv dat criterium in zich draagt). In deze zaak was – gelet op de datum waarop het onderzoek ter terechtzitting plaatsvond (15 maart 2013) – het nieuwe artikel 315 lid 3 Sv reeds van kracht. Dat deze bepaling niet wordt genoemd door de Hoge Raad, maakt voor het resultaat geen verschil; linksom of rechtsom gold toch het noodzakelijkheidscriterium. Het nieuwe artikel 315 lid 3 Sv bevestigt evenwel dat de normale gang van zaken is dat een deskundige die nog geen rol heeft gespeeld in een zaak, eerst wordt benoemd en belast met schriftelijke verslaglegging en niet direct naar de zitting wordt gehaald. Afwijking van die gang van zaken is mogelijk (vgl. Corstens/Borgers, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer: Kluwer 2014, p. 697), maar artikel 315 lid 3 Sv geeft zo wel steun aan de uitkomst die in het hierboven afgedrukte arrest is bereikt.